

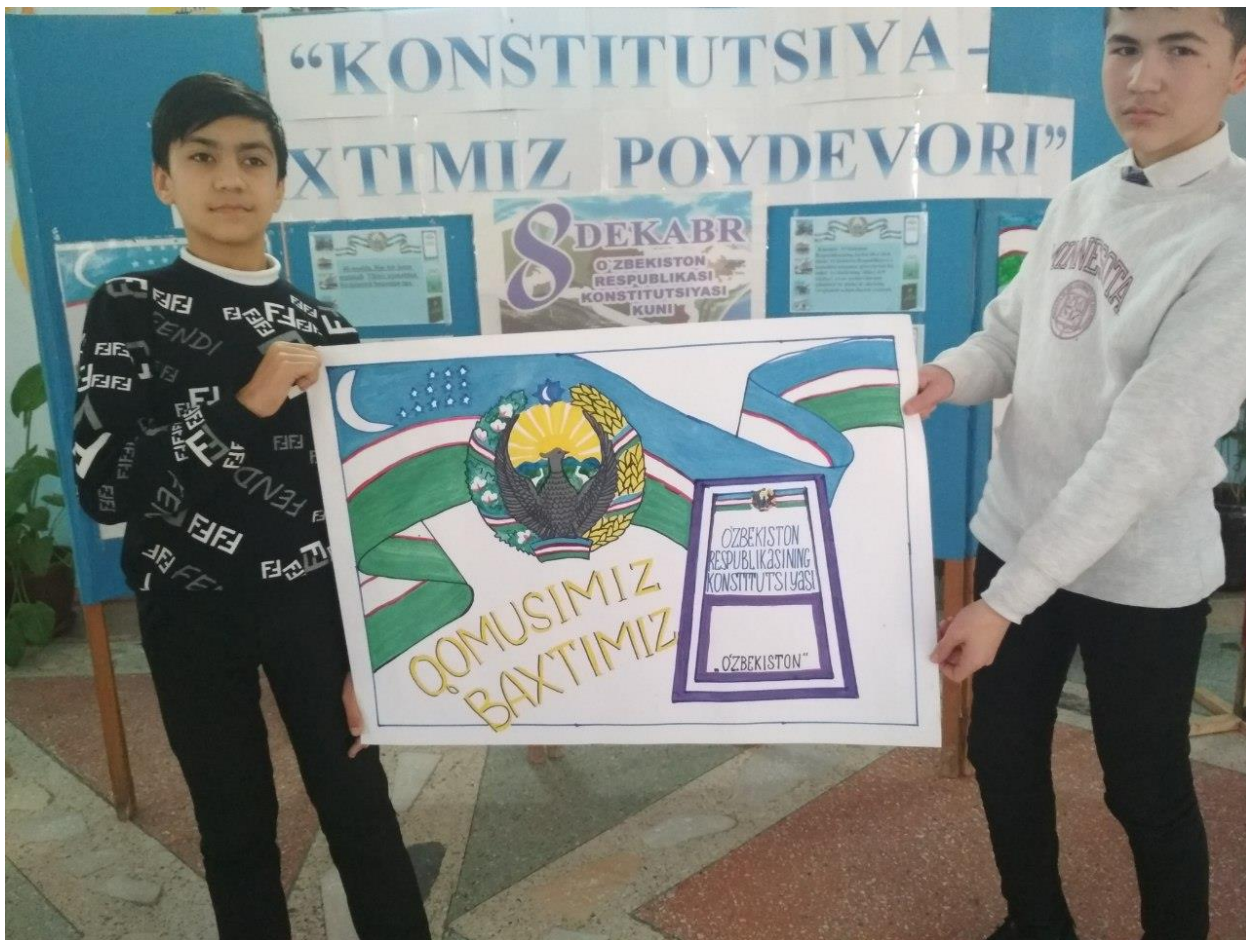
KONSTITUTSIYA -BAXTIMIZ POYDEVORI**Yusupova Mavlyuda Togayevna***Angren shahar tayanch harakat a'zolari shikastlangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan 34-maktab internati tarbiya va huquq fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada bosh qomusimiz O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, uning tashkil topishi, bo'lim va boblari uning mustaqilligimizda tutgan ahamiyati haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Konstitutsiya, O'zbekiston Respublikasi, modda, bob, mustaqillik.

Hozirgi kunda yer yuzida mavjud davlatlarning deyarli barchasi o'zlarining erkin siyosati, tili, davlat ramzlariga ega. Ammo ularning hammasi ham o'z konstitutsiyasiga ega emas. To'g'ri, ularda konstitutsiya o'rnini boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlar bajarishi mumkin, konstitutsiya deb atalmish qat'iy belgilab qo'yilgan qonun-qoidalar majmuasiga ega emas. O'zining milliy ramzlari qatorida tilga olinadigan konstitutsiyaga bizning mamlakatimiz ham ega ekanligi kishini quvontiradi. Baxtimiz qomusi hisoblanmish konstitutsiyamizda fuqarolarimizning davlat va jamiyat oldidagi huquq va burchlari milliy qadriyatlarimizdan kelib chiqqan holda dunyo hamjamiyati miqyosidagi xalqaro huquq me'yorlari asosida belgilab berilgan. Konstitutsiyaning o'ttiz yilligiga bag'ishlab, Angren shahar tayanch harakat a'zolari shikastlangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan 34-maktab internatida "Konstitutsiya baxtimiz poydevori" mavzusida tadbir tashkillandi. Unda iqtidorli o'quvchilar faolligi ishtirok etishdi.

Hususan, Qomusimizning 29-moddasida - "Har kim fikrlash, so'z va e'tiqod erkinligi huquqiga ega. Har kim o'zi istagan axborotni izlash, olish va uni tarqatish huquqiga ega, amaldagi konstitutsiyaviy tuzumga qarshi qaratilgan axborot va qonun bilan belgilangan boshqa cheklashlar bundan mustasnodir. Fikr yuritish va uni ifodalash erkinligi faqat davlat siri va boshqa sirlarga taalluqli bo'lgan taqdirdagina qonun bilan cheklanishi mumkin."

Olohga shukrlar bo'lsinkim, biz istiqloлга erishdik! O'zbekiston mustaqillikka erishgach, islohatlarning ilk davri, albatta, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinishi bilan boshlandi. Haqiqiy demokratik, fuqarolik jamiyatida adolatli eng muhimi insonlarning ijtimoiy, iqtisodiy va huquqiy manfaatlarini himoya qiladigan insonparvar qonunlar hukmron bo'lmog'i darkor. O'zbekiston mustaqillikka erishgach, inson erki, ozodligi o'z qo'lida bo'ldi. Bundan tashqari inson huquqlari borasida Ombudsman, inson xuquqlari bo'yicha milliy markaz, amaldagi qonun hujjatlari monitoring institutlarining tashkil etilganligi milliy qonunchiligimiz tajribamizni rivojlantirishga yo'naltirilgan muhim qadamdir. Davlatimizda biz yoshlar uchun o'quv maskanlari, kollej litsey yangi tipdagi zamonaviy jihozlar bilan ta'minlangan maktablar qurilib, yanada barkamol inson bo'lishimizga asos bo'lmoqda. Yurtimizning go'zalligi, beg'ubor osmoni ko'zlarni quvontiradi. O'zbekiston ham boshqa rivojlangan mamlakatlar qatori ildam qadam tashlab bormoqda va lol qoldirmoqda. Davlatimiz qonuni va ramzlarini o'z tarixi sahifalarida mustahkamlab qo'ydi. Ulardan ehg asosiy qonun-inson hayotida katta ahamiyat kasb etadi. Konstitutsiya 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingach, o'n yildan so'ng, ya'ni 2002-yil 27-yanvarda bo'lib o'tgan referendum natijalariga ko'ra unga turli o'zgaririshlar kiritilgan. Bundan tashqari, 2003-yil 24-aprelda O'zbekiston

Respublikasi Qonuniga ko'ra Konstitutsiyamizning XVIII, XIX, XX, XXIII boblariga ko'plab tuzatish va qo'shimchalar kiritilgan.

Faxr va g'urur bilan aytish mumkinki, yurtimizda olib borilayotgan barcha islohotlar bevosita qonun ustivorligi tamoyilligiga asoslangan. Jamiyatda tenglik va adolatga yo'l ochildi. Qonun xalq hokimiyatini amalga oshirish, jamiyatni boshqarish, davlat va fuqarolar o'rtasida ijtimoiy munosabatlarini tartibga solish vositasidir. Demak, huquqiy davlatning quroli ham, himoyasi ham, qalqoni ham, ko'zi ham qonundir. Yoshlarning huquqiy ongini o'stirish, huquqiy madaniyatini shakllantirish va ularni qonunga hurmat-e'tibor ruhida kamol toptirish orqali bunday yuksak, ezgu maqsadlarga erishish mumkin. Zero, Prezidentimiz ta'kidlaganlaridek: "Barkamol avlod O'zbekiston taraqqiyotining poydevori, kelajakda O'zbekiston yuksak darajada taraqqiyot etgan iqtisodi bilangina emas, balki bilimdon, ma'naviy jihatdan yetuk farzandlari bilan ham jahonni qoyil qoldirishi lozim". Mamlakatimizning huquqiy demokratik davlat qurish sari dadil harakatlarni qonun chiqaruvchi organ (parlament) faoliyatini takomillashtirish maqsadida olib borilayotgan islohatlar timsolida ko'rish mumkin. Qonunchilik palatasi (quyi palata) va senat (yuqori palata) dan iborat yangi tizim bunyodga keldi. Kezi kelganda shuni aytish joizki, qonunlarni tayyorlashda ko'p asrlilik milliy huquqiy meros va qadriyatlarimizga tayangan holda xalqaro huquqning umume'tirof etilgan qoidalari barobarida rivojlangan demokratik davlatlarning huquqiy tajribalarini atroflicha o'rganib, hisobga olingan. Hayotda farovonlik, erkinlik kabi tushunchalar bor. Qabul qilingan qonunlarning eng oily maqsadi ham jamiyatda ham turmush farovonligini, fuqarolarning erkinliklarini ta'minlashga qaratilgan qonunlarni tayyorlash jarayonida chet el tajribalarini o'rgangan holda haqiqiy sharqona o'zbekona yaratuvchanlik yo'li shakllanganligini faxr bilan gapirsak arziydi.

Qomusimizning mukammalligi va qonunlarning ustunligini ta'minlash, ijtimoiy turmushni tartibga solish, jamiyatdagi barcha jabhalaridagi faoliyatlarini ulug' maqsadlar sari yo'naltirishda muhim omil sifatida xizmat qiladi. Mustaqillik adolat hukmronligi qonunga barcha birdek teng itoat etishni ta'minlashga erishish degani.

Aynan istiqlool davrida qonunchilik va qonun ijodkorligining milliy huquqiy mexanizmlari yaratildi. Aholining dunyo qarashi huquqiy va siyosiy bilim darajasini, ongini oshirish ma'naviy-axloqiy barkamollikka doimiy intilish har bir fuqaroning o'zini o'zi boshqarishi va nazaorat qilish ijtimoiy adolat tamoyillarining hamma vaqt hayotiyiligini ta'minlash va idrok etish zarur. Mamlakatdagi boshqa qonunlar poydevori bo'lgani sababli Konstitutsiya davlatning asosiy qonuni hisoblanadi. Konstitutsiyada bayon etilgan tushunchalar shu qadar ahamiyatliki, hech bir odam ularsiz yashay olmaydi, negaki inson har kuni duch keladigan muammolr hal etilishi ham ko'pincha mamlakat Asosiy qonuniga kiritilgan qoidalar va moddalarga bog'liqdir. Konstitutsiya - mamlakatimiz Asosiy qonuni bo'ylab ajoyib sayohatga chiqish, bu uning qonun qoidalarini bilishdir. U garchi hajman anchayin chog'roq hujjat bo'lsa-da, unga shunchalik ko'p bilim va donishmandlik jo etilganki, mazmuni butun boshli olam bilan qiyoslagulikdir. Konstitutsiya lotin tilidan tarjima qilnganda "qoidalar" yoki "nizom" degan ma'noni anglatadi.

Butun boshqaruv tizimida qonun roli va vazifasini kengaytirish, unga bo'ysinib yashashni aholi turmush tarziga aylantirish demokratik davlatning sifat ko'rinishini, fuqarolik jamiyatining beqiyos afzalligidir. Bobokolonimiz Amir Temur ta'kidlaganlaridek "Qonun

hukmron joyda erkinlik bo'ladi". Insonlar belgilangan tatib-qoidalarga amal qilsa, ularning ishlari adolatli hal etiladi, jamiyatda erkinlik va sog'lom huquqiy muhit shakllanadi. Davlatimiz Prezidenti Islom Karimov o'z asarida: "Biz hali Konstitutsiyamiz fuqarolarga bergan huquqlarni amalga oshirish uchun ko'p ish qilishimiz kerak", deb ta'kidlab o'tgan edi. Yurtboshimiz ushbu nutqi bilan mamlakatimizdagi har bir inson o'z huquqi va muhofazasiga ega ekanligini ta'minlanganligi hamda buni yanada kuchaytirish haqida fikr yuritgan. Inson o'z huquqlarini bilib va boshqa shaxslarning ham huquqiga putur yetkazmasa, yurtimiz shunchalar obod va tinch osoyishta kun kechiradi. Biz yuqorida Konstitutsiyaning hayotimizda naqadar chuqur mazmunga ega ekanligi haqida ko'p bora takror-takror aytib o'tdik. Shulardan kelib chiqqan holda aytishimiz mumkinki: "Konstitutsiya hayotimiz poydevori hisoblanadi".

Asosiy qonunimiz konstitutsiyada belgilanishicha, har bir shaxs erkin ijod qilish huquqiga egadir. Ijodkor shaxslarni qo'llab-quvvatlash, ularning iste'dodini yanada takomillashtirish va kamol toptirish uchun har bir viloyat, tuman va shaharlarda yoshlar markazlari va Bolalar ijodiyot uylari tashkil etilgan. Qolaversa, Prezidentimiz Islom Karimov tomonidan ana shu maqsadda "Umid" jamg'armasi tuzilgan. Bundan bilib olishimiz mumkinki, bizning davlatimizda yoshlarga e'tibor qonunda ham mustahkamlab qo'yilgan. Konstitutsiyaning 42-moddasida ham: "Har kimga ilmiy va texnikaviy ijod erkinligi, madaniyat yutuqlaridan foydalanish huquqi kafolatlanadi", deb mustahkamlab qo'yilgan. Ana shu imkoniyatlardan unumli foydalangan har bir shaxs katta-katta yutuqlarga erishib kelmoqda.

Bosh qomusimizda hozirgi zamon konstitutsiyalaridagi umuminsoniy qadriyatlar va xalqaro huquqning eng muhim me'yorlari mujassamlashgan. Unda, ayniqsa, insonni, uning huquq va erkinliklarini oiliy qadriyat sifatida e'tirof etilgani e'tiborga loyiqdir. Bizning o'zbekona milliy qadriyatlarimiz va an'alarimizdan kelib chiqqan holda, Konstitutsiyaning alohida XIV bobi oila masalalariga bag'ishlangandir. Darhaqiqat, hayotning abadiyligi, avlodlar davomiyligi va barkamolligini ta'minlaydigan, milliy urf-odatlarimizni asrab-avaylab, kelgusi avlodlarga yetkazadigan muhim tarbiya maskani, bu shubhasiz oiladir. Bosh qomusimizning "Oila" bobi 64-moddasida quyidagi so'zlar yozilgan: "Ota-onalar o'z farzandlarini voyaga yetgunlariga qadar boqish va tarbiyalashga majburdirlar". Mamlakatimizda dunyoga kelgan har bir farzand, toki o'sib-ulg'ayguncha, albatta, ota-ona bag'rida o'sib kamolga yetishi lozim.

Konstitutsiyamizning hayotbaxsh va insonparvarligi shundaki, ne-ne orzu- niyatlar bilan farzand tarbiyalayotgan insonlarning yaxshi yashashi, ishlashini kafolatlash bilan birgalikda, ularning zimmasidagi eng asosiy vazifa - farzandlarining haq-huquqlari davlat muhofazasida ekanligiga alohida e'tibor qaratilgan. Jamiyatning asosiy bo'lagi bo'lgan oilani saqlash, farzandlar kamolatini ta'minlash shu jamiyatda yashayotgan har bir fuqaroning insoniylik va fuqarolik burchidir. 30-moddasida - "O'zbekiston Respublikasining barcha davlat organlari, jamoat birlashmalari va mansabdor shaxslari fuqarolarga ularning huquq va manfaatlariga daxldor bo'lgan hujjatlar, qarorlar va boshqa materiallar bilan tanishib chiqish imkoniyatini yaratib berishi lozim."

49-moddasida - "Fuqarolar O'zbekiston xalqining tarixiy, ma'naviy va madaniy merosini avaylab asrashga majburdirlar. Madaniyat yodgorliklari davlat muhofazasidadir." - deya qat'iy belgilab qo'yilgan.

Bilamizki, 8 dekabr sanasini har yili ko'tarinki kayfiyatda o'tkazish odat tusiga aylangan. Negaki, bu sanada mustaqil O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi qabul qilingan. 1992 yildan beri bu kun respublikamiz siyosiy hayotida muhim o'rin tutgan kun sifatida qaralib kelinmoqda. Shu o'rinda ta'kidlash lozimki, mamlakatimiz rivojiga munosib hissa qo'shib kelayotgan fidoiy insonlarga O'zbekiston Respublikasi Prezidentining mustaqil "O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi - 30 yilligi" ko'krak nishonlari tarqatilmogda. Ushbu taqdirlanuvchilar orasidan soha vakillari ham o'rin olganligi sohaga bo'lgan ishonchni belgilash bilan bir qatorda soha vakillariga mas'uliyat yuklaydi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.Moddalari.
2. Rasmlar tayanch harakat a'zolari shikastlangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan 34-maktab internatida olindi.
3. Tarbiya va huquq fani o'qituvchisi Yusupova Mavlyuda tomonidan yoritildi.